

*У разову спеціалізовану вчену раду
Державного університету
«Житомирська політехніка»*

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
ТРУСОВОЇ Наталії Вікторівни
на дисертаційну роботу Доманчук Аліни Ігорівни
«Управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації
страхового інтересу», подану на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
(галузь знань 07 – Управління та адміністрування)

Актуальність теми дисертаційної роботи

Незважаючи на військову агресію росії та введення воєнного стану, ринок страхування в Україні продовжує функціонувати. Водночас страхові компанії зіткнулися з серйозними проблемами, пов'язаними зі скороченням обсягів продажу страхових послуг, наявністю чисельних запитів від клієнтів на пролонгацію платежів, розірванням договорів страхування. Крім того, окупація окремих територій призвела до фізичного знищення визначеної кількості центрів обслуговування клієнтів страховиками; неможливості врегулювання страхових випадків у регіонах, де ведуться бойові дії, складності оформлення оригіналів документів страхувальником з метою отримання страхових виплат тощо. В таких умовах управління фінансами страхових компаній набуває нового важливого значення. Ефективність та гнучкість управління фінансовими ресурсами дозволяє своєчасно реагувати на трансформації зовнішнього середовища та зміни внутрішнього стану страховика, забезпечуючи стабільність, платоспроможність та фінансову стійкість страхової компанії.

У зв'язку з цим є актуальним проведення наукових досліджень, пов'язаних з поглибленням теоретичних засад, розширенням методичного інструментарію та розвитком організаційних положень щодо управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу.

Актуальність теми підтверджується і зв'язком роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України за темою «Аналіз діяльності страхових компаній на фінансовому ринку» (державний реєстраційний номер 0116U003889), в межах якої запропоновано методичні підходи щодо оцінки ефективності впровадження системи управління фінансами страхової компанії в умовах невизначеності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації, їх достовірність, академічна доброчесність та повнота висвітлення

Аналіз дисертаційної роботи і наукових публікацій дозволяє дійти висновку про достатній рівень обґрунтованості і достовірності викладених теоретичних і прикладних результатів. Достовірність і обґрунтованість представлених у дисертаційній роботі пропозицій ґрунтується на: опрацюванні широкого кола наукових джерел з досліджуваних питань, відповідних нормативно-правових актів, значного масиву статистичних даних та інших інформаційних джерел. Логічна структура дисертаційної роботи, достовірність та обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій також визначається сукупністю викладених наукових результатів.

Інформаційною базою дослідження є: наукові джерела (монографічні праці, наукові статті вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали науково-практичних конференцій); нормативно-правові документи регулювання ринку страхових послуг; офіційні дані Державної служби статистики України; інформація Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (до 2020 року), Міністерства фінансів України, фінансова звітність страхових компаній, спеціалізовані фахові інтернет-ресурси (Forinsurer).

Достовірність проведеного дослідження зумовлена використанням загальнофілософських, загальнонаукових та спеціальних методів пізнання явищ і процесів у системі економічних наук. Для вирішення поставлених завдань здобувачкою використано такі методи: аналіз, синтез, наукова абстракція, узагальнення, індукція, дедукція – при дослідженні та оцінці наукових підходів до ідентифікації сутності фінансів страховиків та визначенні специфіки управління ними, при обґрунтуванні принципів формування системи управління фінансами страхових компаній, при ідентифікації переваг та недоліків використання діджиталізаційної компоненти розвитку управління фінансами страхових організацій; спостереження, порівняння – при уточненні та поглибленні категоріально-понятійного апарату страхового інтересу як детермінанти управління фінансами страхових компаній; групування, статистичного порівняння – при оцінці сучасного стану управління фінансами страхових компаній на страховому ринку України, при аналізі ефективності впровадження системи управління фінансами страховика; метод системного аналізу – при формуванні системи управління фінансами страхових компаній, при розробці методичного підходу до прийняття управлінських рішень страховими компаніями в умовах невизначеності; метод структурного моделювання – при формуванні моделі модульного клієнтоорієнтованого підходу на основі позиціонування страхового інтересу в системі управління фінансами страховика, з урахуванням вибірки необхідних модулів для практичного застосування страховими компаніями. Методологічною основою дослідження є системний та діалектичний підходи до управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу.

Також ґрунтовність та достовірність одержаних наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується значним переліком використаних джерел (213 джерел), обсягом проаналізованих теоретичних та емпіричних даних, використанням методологічного інструментарію досліджень, широким спектром публікацій за темою дисертаційної роботи та обговоренням

отриманих результатів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях (12 конференцій).

Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст та структура роботи повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями досліджень. Наукові положення викладені конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми.

Порушення академічної доброчесності у дисертації не виявлено, є посилання на відповідні джерела інформації та дотримано усіх норм законодавства про авторське та суміжні з ним права.

Оцінка наукової новизни дисертаційної роботи

Оцінюючи наукову новизну дисертації, доцільно, перш за все, зазначити, що робота Доманчук А.І. є комплексним, ґрунтовним дослідженням, спрямованим на вирішення актуального наукового завдання щодо поглиблення теоретичних засад, розширення методичного інструментарію та розвитку організаційних положень управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу

Наукові результати дисертаційної роботи, які містять елементи наукової новизни, на наш погляд, доцільно згрупувати в три блоки.

Перший блок наукових результатів роботи містить здобутки дисертанта, спрямовані на розширення категоріально-понятійного апарату дослідження та розвиток теоретичних засад управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу.

Так, зокрема, у роботі удосконалено розмежування понять «страховий інтерес» для страхувальника (фінансова зацікавленість фізичної або юридичної особи, заснована на необхідності запобігання втратам внаслідок настання ризикової події) та «економічний інтерес» для страховика (об'єктивне, зумовлене відносинами власності, прагнення страхової компанії до задоволення економічних потреб: досягнення фінансової стійкості та максимізації вартості компанії в умовах ринку), запропоновано критерії їх узгодження в розрізі

галузей страхування (майнового, особистого, страхування відповідальності), що надало можливість обґрунтування клієнтоорієнтованого підходу як теоретичного підґрунтя управління фінансами страхових компаній (с. 47- 49).

На особливу увагу заслуговує удосконалення автором обґрунтування складових системи управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу на підставі застосування системного підходу, що представляє собою взаємозв'язок таких підсистем: цільової (мета управління, завдання управління, показники якості управління), суб'єктно-об'єктної (об'єкт, суб'єкти прямого впливу, суб'єкти опосередкованого впливу), забезпечувальної (методи, фінансові інструменти, регулювання і забезпечення), процедурної (фінансове планування і бюджетування, фінансування поточної діяльності страхових компаній, економічний аналіз, фінансовий контроль) (с. 66 - 77).

В роботі *набуло подальшого розвитку* трактування поняття «управління фінансами страхових компаній», що, на відміну від існуючих, враховує специфіку їх діяльності та дозволяє визначити взаємозв'язок мети, завдань та функцій системи управління фінансами страхових компаній.

Другий блок наукових результатів роботи містить здобутки дисертанта щодо розширення методичного інструментарію управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу на основі проведеної оцінки сучасних тенденцій на страховому ринку України.

В цьому контексті важливим є результат щодо удосконалення методичного підходу до формування управлінських рішень страховими компаніями в умовах невизначеності, що, на відміну від існуючих, формалізований у вигляді моделі взаємозв'язку між альтернативами ймовірних управлінських рішень та результатами їх прийняття у фінансовому середовищі страхових компаній (с. 141-149).

Заслуговує на увагу запропонований методичний підхід до оцінки ефективності управління системи фінансів страхових компаній, що, на відміну від існуючих, включає проміжні показники і результативні показники,

розрахунок яких сприятиме ідентифікації та уточненню завдань операційної (розширення страхового поля), фінансової (збільшення фінансового потенціалу) та інвестиційної (максимізація віддачі від інвестицій) діяльності у розрізі попередньо сформованої цільової підсистеми системи управління фінансами страхових компаній (с. 106).

Третій блок наукових результатів роботи містить здобутки дисертанта щодо удосконалення організаційних положень управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу, в тому числі під впливом діджиталізації фінансових відносин.

Наприклад, автором удосконалено елементний склад динамічної модульної системи клієнтоорієнтованого підходу для страхових компаній, що формується з шести компонентів: 1) цільового; 2) організаційного; 3) процедурного 4) інформаційного; 5) фінансового; 6) технічного. Впровадження запропонованої системи дозволяє ідентифікувати й оцінити витрати та потенційні дохідні можливості страхової компанії, визначити дії, завдання суб'єктів управління фінансами в розрізі видів господарської діяльності й оцінити їх результативність у довгостроковій перспективі (с.159 - 173).

В роботі запропоновано напрями розвитку управління фінансами страхових компаній на основі діджиталізації, що передбачає використання методологічної BPM-системи з урахуванням CRM (Customer Relationship Management), що забезпечуватиме управління на засадах клієнтоорієнтованого підходу. Впровадження запропонованої діджитал-компоненти сприятиме оперативному управлінню фінансами страхових компаній (заборгованістю, бюджетним процесом, системою електронних платежів, бюджетами) та полегшенню здійснення фінансового аналізу (с. 187).

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає у науковій обґрунтованості та прикладній спрямованості теоретичних положень і підходів, викладених у дисертаційній роботі, що сприятиме поглибленню теоретико-

методичних засад та удосконаленню організаційних положень щодо управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу.

Прикладні рекомендації щодо удосконалення управління фінансами страхових компаній впроваджено у діяльність Приватного акціонерного товариства «Українська страхова компанія «Княжа Вієна Іншуранс Груп» (довідка №874 від 19.06.2023). Матеріали дисертаційної роботи використовувалися також у освітньому процесі ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ» під час підготовки до лекційних і практичних занять навчальних дисциплін «Страхування», «Страхові послуги», «Фінанси», «Фінансовий ринок» підготовки фахівців за освітнім рівнем «Фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» (довідка № 141 від 15.06.2023).

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях

Основні положення і наукові результати дослідження опубліковано у 5 наукових працях у фахових виданнях України, що зареєстровані в міжнародних наукометричних базах даних загальним обсягом 4,21 ум.-друк. арк. та 12 публікації апробаційного характеру в інших наукових виданнях 1,89 ум.-друк. арк.; особисто автору належить 5,85 ум.-друк. арк.

Вивчення публікацій автора дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок про їх відповідність вимогам щодо кількості, змісту і достатньої повноти відображення результатів наукового дослідження.

Дискусійні положення та зауваження стосовно змісту дисертації

Поряд з безперечно важливими науковими здобутками, позитивною оцінкою змісту і оформлення дисертаційної роботи слід відмітити окремі зауваження та дискусійні положення, зокрема:

1. В таблиці 1.3. дисертаційної роботи представлено умови та показники внутрішньої ефективності страхування, диференційовані на рівні

законодавства, регуляторного органу та страхових компаній за видами страхування (майновим, особистим, страхування відповідальності) (с. 54). На наш погляд, додаткового обґрунтування потребує запропонований дисертанткою перелік показників, визначений на рівні страхової компанії.

2. Одним з пунктів наукової новизни є обґрунтування складових системи управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу на підставі застосування системного підходу, що представляє собою взаємозв'язок чотирьох підсистем (цільової, суб'єктно-об'єктної, забезпечувальної та процедурної). Однак при докладній характеристиці цільової та суб'єктно-об'єктної підсистем системи управління фінансами страхових компаній, що надало можливість в подальшому запропонувати напрями їх удосконалення, недостатньо деталізовано можливості розвитку процедурної та забезпечувальної підсистем.

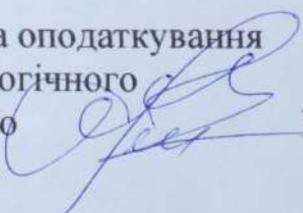
3. Позитивно оцінюючи методичний підхід до прийняття управлінських рішень страховими компаніями в умовах невизначеності, що формалізовано у вигляді альтернативних інвестиційних проєктів на підставі розрахованих критеріїв, дисертантка робить висновок про переважно індивідуальний підхід страхових компаній до вибору кінцевого проєкту. Вважаємо, що зміст дисертації виграв би при формуванні фінансової стратегії розвитку страхової компанії на основі запропонованого методичного підходу.

4. Безумовною перевагою дисертаційної роботи є розробка динамічної модульної системи клієнтоорієнтованого підходу для страхових компаній, що формується з шести компонентів: 1) цільового; 2) організаційного; 3) процедурного 4) інформаційного; 5) фінансового; 6) технічного. В контексті удосконалення організаційного компоненту системи автором запропоновано впровадження комплаєнсу, тобто сукупності вбудованих у кожний бізнес-процес функцій, спрямованих на дотримання внутрішніх стандартів ведення бізнесу, корпоративної етики та законодавчих і нормативних вимог з метою досягнення найвищої ефективності фінансово-господарської діяльності (с. 164 дисертації). Однак така пропозиція не одержала подальшого розвитку та

вимагає додаткового обґрунтування з позиції оцінки наслідків впровадження комплаєнсу для системи управління фінансами страховика.

Загальний висновок

Дисертаційна робота А.І. Доманчук «Управління фінансами страхових компаній в контексті реалізації страхового інтересу», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є завершеним самостійним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані теоретико-прикладні результати в сфері теорії, методики та організації управління фінансами страхових компаній. За змістовними та формальними ознаками дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Доманчук Аліна Ігорівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 - Управління та адміністрування.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Таврійського державного агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного Наталя ТРУСОВА

Підпис д.е.н., професора Н.В. Трусової засвідчую:
Начальник відділу кадрів
Таврійського державного агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного Катерина ГАНЧУК

